AVATARURILE UNUI CONCEPT ISTORIC

VASILE I. SCHIPOR

Die Avatare eines historischen Konzeptes

(*Zusammenfassung*)*

Der Artikel *Die Avatare eines historischen Konzeptes* bringt zur öffentlichen Diskussion eine der Folgen des Ribbentrop-Molotov-Paktes vom 23. August 1939 wieder, die die Bukowina betrifft: die historische Bukowina. Durch dieses Konzept ignorieren verschiedene Arbeiten (biobibliographische Handbücher, Enzyklopädien, Lexika, Alben) die historische Wahrheit und verwenden ungeeignete Begriffe.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Lexikon, Auswahlkriterien, historiographisches Exkurs, historische Wahrheit, Konzept, Entstellung, die historische Bukowina, Konzept mit einer variablen Geometrie, Arbeitsinstrument, Identitätsbewusstsein.

O lucrare tipărită nu de mult în Bucovina zilelor noastre readuce în actualitate un concept istoric supus sever denaturării după 1944, la Cernăuți și la Suceava deopotrivă: Marian Palade, *Ctitori de cultură și spiritualitate ortodoxă. Arhierei, preoți și monahi cărturari din ținuturile Sucevei.* Lexicon, Pătrăuți [pe Suceava], Editura Heruvim, 2012, 360 p.

Marian Palade, pe numele său complet Marian-Ionel Palade, născut în 4 aprilie 1950, în București, este profesor de muzică la Colegiul Național „Mihai Eminescu" din Suceava, compozitor și dirijor al unor coruri de adulți și elevi, a căror activitate este răsplătită cu premii la diferite concursuri naționale și internaționale, în perioada 1969–2001. Și activitatea sa de compoziție este răsplătită prin câteva premii naționale (1983, 1985, 1987). Pentru contribuția sa la „răspândirea cântării corale și pentru întreaga activitate", Ministerul Culturii îi acordă Diploma de Excelență (15 ianuarie 2002). Profesorul Marian Palade este autorul câtorva lucrări didactice: *Jucăria de vorbe*, 1988 (în colaborare); *O vioară mică de-aș avea*, 1999; *Colinde și cântece de stea*, 1997 (casetă audio). De-a lungul anilor, editează culegeri de muzică pentru învățământul preșcolar și primar, publică articole în presa locală.

* Traducerea: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

Lucrarea *Ctitori de cultură şi spiritualitate ortodoxă. Arhierei, preoţi şi monahi cărturari din ţinuturile Sucevei.* Lexicon, apărută în primul trimestru al anului 2013, este însoţită de un motto generos: „Nicăieri pe tot cuprinsul românesc nu se află, pe un spaţiu atât de mic, atâta bogăţie de istorie românească, atâtea amintiri scumpe trecutului nostru. Dacă Ardealul, cu resturile sale arheologice din epoca romană, este ţara clasică a trecutului roman în Dacia, Bucovina este ţara clasică a trecutului clasic propriu-zis" (Dimitrie Onciul, *Istoria Bucovinei înainte de unirea cu Austria*) şi se bucură de binecuvântarea Î.P.S. Pimen, Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor, fără să imprime, însă, acest cuvânt de însoţire, după cum se procedează, de obicei.

În *Introducere*, p. 5–8, text datat „Suceava, 6 decembrie 2012", autorul insistă asupra istoriei statului Moldova, de „la jumătatea secolului al XIV-lea" până la 1774, menţionând în excursul său istoriografic perioade istorice, evenimente, izvoare documentare, localităţi (centre culturale), ctitori de biserici şi mănăstiri, particularităţi şi momente ale vieţii religioase, cultural-artistice şi ştiinţifice, evoluţia învăţământului confesional şi laic, personalităţi şi preocupări de emancipare instituţională şi de modernizare a societăţii din această provincie istorică românească (p. 5–6).

Câteva pagini din *Introducere* urmăresc viaţa bisericească „după ocuparea nordului Moldovei, în 1775" (corect: „nord-vestului Moldovei") până în anii de „după 1950" (p. 6–8), cu referire la activitatea Institutului Teologic, înfiinţat la Cernăuţi, în 1927, transformarea acestuia în Facultate de Teologie, în 1875, rostul acestora în viaţa Bucovinei (de menţionarea numelui acestei provincii istorice autorul se fereşte, parcă, intenţionat!), profesori renumiţi, activitatea didactică şi ştiinţifică a acestora, periodice editate la Cernăuţi, bibliotecă, viaţă studenţească, importanţa Cernăuţilor în viaţa religioasă europeană a epocii.

În acest context socio-istoric, autorul îşi motivează întreprinderea, insistând, în primul rând, asupra grilei de selecţie: „Lexiconul de faţă cuprinde peste 400 de personalităţi ale culturii şi spiritualităţii bucovinene, cu biografia şi activitatea lor de ctitori de lăcaşuri [de cult] sau de cultură: ierarhi, copişti şi miniaturişti de manuscrise, meşteri de obiecte de cult, sculptori de catapetesme, brodeuri, tapiseri, ferecători de coperţi ale manuscriselor slavone, slavo-române sau româneşti, traducători din literatura patristică, profesori de teologie, muzică bisericească, didacticieni, preoţi ori cantori folclorişti, poeţi, pictori, dirijori de coruri bisericeşti, publicişti şi istorici. Au fost incluse şi câteva personalităţi «laice», dar care au contribuit la îmbogăţirea patrimoniului cultural şi spiritual: prof. univ. dr. Olimpia Mitric – cercetător în domeniul manuscriselor şi cărţilor rare bisericeşti, arhitectul Doru-Ghiocel Olaş, după ale cărui proiecte s-au construit zeci de biserici ori au fost restaurate altele. Sunt prezentate personalităţi născute pe alte meleaguri, dar care au activat aici toată viaţa: prof. univ. dr. Vasile Loichiţă şi Romulus Cândea de la Facultatea de Teologie din Cernăuţi; ieromonahul Macarie Paisiescu Dragomireanul; maica stavrof[illegible]nitrie Belinski,

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

diacul, caligraful colaborator al mitropolitului Anastasie Crimca; Emil Kaluzniacki, profesor de paleografie slavonă bisericească la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Mai sunt prezenți și cărturari ai acestor ținuturi care au activat în alte locuri locuite de români; arhiepiscopii Victorin Ursache și Adrian Hrițcu, preoții Dumitru Bodale, Martinian Ivanovici și actualul pr. prof. dr. Eugen J. Pentiuc de la Harward University, misionari ai B.O.R. în Franța, Canada și S.U.A.; arhimandriții Neonil Buzilă și Claudie Derevleanu de la Mănăstirea Neamț, arhimandritul Ștefan Gușă care a ctitorit și ridică lăcașuri de cult pe lângă Vaslui; pr. prof. dr. Vasile Mihoc, Gheorghe Popa, Ion Vicovan, Vasile Nechita care predau la facultăți teologice din Sibiu, Iași, Constanța; preoții Dimitrie [Dumitru] Valenciuc și Gabriel Herea, care au vegheat și veghează la restaurarea și conservarea bisericilor-monument istoric de la Volovăț și Pătrăuți și mulți, mulți alții" (p. 8).

În această rânduială a lucrării sale, profesorul Marian Palade subliniază rolul „dintotdeauna" al ierarhilor Bisericii Ortodoxe din acest subspațiu al lumii românești, „adevărați lideri, cu mult suflet pentru enoriași, cler, monahi și lăcașuri de cult, care au știut să păstreze, să ocrotească, să întrețină și să întregească patrimoniul cultural și spiritual din ținuturile Sucevei": Iosif I Mușat, Teoctist I, Kyr Gheorghe David, Teofan I, Teofan al II-lea, Grigorie Roșca, Anastasie Crimca, Varlaam Moțoc, Dosoftei Barila, Iacov Putneanul, Gavriil Callimachi, Dositei Herescu, Isaia Baloșescu, Calinic Miclescu, Silvestru Morariu Andrievici, Vladimir de repta, Nectarie Cotlarciuc, Î.P.S. Pimen Suceveanul. De-a lungul timpului – precizează autorul –, toți aceștia au contribuit la „făurirea tezaurului de cultură și spiritualitate ortodoxă" românească la răsărit de Carpați, binemeritând „adânc respect, aleasă prețuire și via noastră recunoștință": „Ne înclinăm în fața arhiereilor, ierarhilor, preoților și marilor anonimi – monahi cărturari, teologi, muzicieni, «zugravi», «zlătari», brodeuri, tapiseri, caligrafi și miniaturiști – făuritori ai tezaurului de cultură și spiritualitate ortodoxă" (p. 8).

Personalitățile reținute în acest lexicon, potrivit grilei adoptate, sunt orânduite alfabetic, fiecare având un articol biobibliografic ce cuprinde succint informații și date esențiale: numele și prenumele, profesiunea (preocupările mai importante), anul și locul de naștere, anul și locul morții, studii, domenii de activitate, lucrări (publicații) și repere bibliografice, toate prezentate cronologic (p. 9–350). Un indice de nume, folositor utilizatorului instruit al zilelor noastre, rotunjește sumarul lucrării (p. 351–358). Lipsesc însă alte câteva „piese" din instrumentarul acestui lexicon: *Listă de abrevieri, Bibliografie* (surse principale), *Rezumate în limbi străine.*

Lucrarea profesorului sucevean *Ctitori de cultură și spiritualitate ortodoxă. Arhierei, preoți și monahi cărturari din ținuturile Sucevei.* Lexicon apare în condiții grafice îngrijite. Pe copertele I și a IV-a este reprodusă, inspirat, scena *Sinodul I Ecumenic* (Niceea, 325), din fresca pictată de Dragoș Coman din Iași în pronaosul Bisericii „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" de la Arbore, ctitorie a hatmanului Luca Arbore (1502). În pregătirea pentru tipar, tehnoredactarea

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

computerizată şi corectura au fost realizate de Simona Adamovici de la Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava.

Lucrarea *Ctitori de cultură şi spiritualitate ortodoxă. Arhierei, preoţi şi monahi cărturari din ţinuturile Sucevei.* Lexicon, Pătrăuţi [pe Suceava], Editura Heruvim, 2012, este de un real folos în Bucovina zilelor noastre pentru un cerc larg de utilizatori, dar în mod deosebit pentru generaţiile mai tinere, apropiindu-se, în mai multe privinţe, de ţinuta unui instrument de lucru indispensabil într-un domeniu fundamental pentru istoria culturii din Bucovina: viaţa religioasă. Cu toate acestea, însă, câteva observaţii sunt obligatorii.

Sintagma „ţinuturile Sucevei" este nepotrivită şi neinspirată, ca subtitlu, pentru un lexicon ca acesta. Autorul nu ne spune, chiar de la început, cum s-ar fi cuvenit să o facă, ce sens are aceasta în întreprinderea sa. Orice dicţionar mai însemnat al limbii române precizează că substantivul *ţinut* are următoarele sensuri: 1) „loc", „regiune"; 2) „unitate administrativ-teritorială" în Moldova, în perioada Evului Mediu, corespunzătoare judeţului din Ţara Românească; 3) „ţară" (sens învechit). Dacă forma de singular a termenului este nepotrivită, deoarece nu acoperă în totalitate spaţiul Bucovinei istorice, şi pluralul din această sintagmă este, cu atât mai mult, inadecvat. Nici cel de al doilea termen, substantivul propriu Suceava, nu este potrivit, nici ca nume de localitate (denumind teritoriul unuia dintre cele mai vechi oraşe/târguri din Moldova, capitală a ţării în perioada 1388–1564, dar şi împrejurimile acestuia), nici ca regiune/ţinut, care, ca spaţiu al vechiului stat românesc Moldova, este străbătută ori mărginită de mai multe râuri importante: Nistru, Prut, Siret, Suceava, Moldova, Bistriţa, Ceremuş. Chiar dacă am privi Bucovina ca „accident al istoriei", nu putem denatura/falsifica o realitate istorică, incluzând aici localităţi din alte unităţi administrativ-teritoriale complexe: fostele judeţe Dorohoi, Botoşani, Baia, Neamţ, Bistriţa-Năsăud, cum, din păcate, „din necesităţi locale", s-a operat în perioada interbelică şi, ceva mai târziu, masiv, de către sovietici, în regiunea Cernăuţi, iar după acest model bolşevic, şi de către români în regiunea Suceava (1948–1968), aceasta fiind continuată de judeţul Suceava (după 1968). Sintagma corectă, mai aproape de realitatea istorică, ar trebui să fie Bucovina istorică ori Bucovina veche, aceasta având limitele atestate de istorie şi nimic mai mult decât atât. Felul în care se lucrează/„operează" cu această noţiune „cu geometrie variabilă", de peste trei decenii, în mod deosebit la Suceava, reprezintă, în fond – indiferent de orice justificare am invoca –, lipsă de respect faţă de adevărul istoric.

Şi în ceea ce priveşte conţinutul lucrării se impun câteva observaţii. Acestea privesc aplicarea „grilei de selecţie" stabilite, fapt ce conduce la multe omisiuni, „deficitul de informare" ori omiterea unor referinţe („repere bibliografice") importante. În cele ce urmează, oferim câteva exemple de „preoţi şi monahi cărturari" uitaţi (necuprinşi în lucrare, din „binecuvântate pricini"), din dorinţa de a fi folositori la elaborarea unei noi ediţii, revizuite şi îmbogăţite a acestei valoroase contribuţii.

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

Cel dintâi monah la care facem referire este protosinghelul I(e)raclie Flocea. Pe numele de mirean Ion, acesta vede lumina zilei în 1893, în localitatea Pojorâta, districtul Câmpulung Moldovenesc, în familia țăranilor români Ignat a lui Nichita și Elisabeta Flocea. În școala primară se remarcă printre cei mai ageri și mai luminați copii. Încă din acești ani impresionează prin „râvna lui duhovnicească" și „vocația religioasă". În 1914, este elev într-o școală tehnică, fiind pasionat de studiul matematicii și lectura romanelor. Rănit în tranșeele Primului Război Mondial, când „românii din toate provinciile, antrenați pe diferite fronturi să lupte unii împotriva altora, au avut conștiința comunității de destin atât de trează, încât, peste tot unde i-au mânat imperiile, s-au înfrățit și au pregătit Marea Unire". Operat într-un spital din Budapesta, revine pe front și, inspirat de icoana Sfântului Nicolae, pe care o găsește într-un tranșeu, cu o lumânare arzând în fața ei, hotărăște să se călugărească. La 16 aprilie 1919, în Basarabia, la Gârbovăț, îl roagă pe starețul Teognost Donos să-l primească în mănăstire. În iulie 1919, Mihail Sadoveanu, în călătoria sa prin ținuturile Orhei și Soroca, îl întâlnește la Mănăstirea Gârbovăț și îi face portretul, inclus în volumul *Orhei și Soroca. Note de drum*, Chișinău, 1921, republicat sub titlul *Drumuri basarabene*, București, 1922.

Tuns în monah (1920), hirotonit în ierodiacon (1925), ieromonah (1927), sub numele Iraclie (Ieraclie), de către arhiepiscopul Gurie Grosu. În 1929, participă împreună cu un grup de bucovineni la pelerinajul la Ierusalim și Sfântul Munte Athos. Decorat cu Crucea Aurită, în 1934. Monah cu preocupări literare, colaborator la revistele basarabene „Luminătorul" (1922–1942) și „Misionarul" (1929–1939). Din 1935, ca ajutor de exarh al mănăstirilor din arhiepiscopia Chișinăului, este numit misionar principal, conducând din parohie în parohie, până la Chișinău, procesiunea cu sfânta icoană a Maicii Domnului de la Gârbovăț. Predicile sale în limba română, rusă și găgăuză sunt anunțate în „Luminătorul" și se publică tot aici, la rubrica *Sămănătura de primăvară și de toamnă pe ogorul sufletesc*, însoțite de observații și dări de seamă amănunțite. În 1938, este numit de către Arhiepiscopul locotenent Efrem Enăchescu subdirector al Școlii de muzică bisericească a eparhiei, care se mută de la Chișinău la Gârbovăț. După retragerea lui Efrem Enăchescu la Buzău, în 1940, protosinghelul Iraclie rămâne vicar al eparhiei și este inclus în comitetul de conducere al revistei „Luminătorul".

În Basarabia revenită la Patria Mamă, după 1918, bucovineanul Iraclie Flocea se afirmă „ca un copac înflorit mai devreme pe fundalul unei livezi în hibernare". Publică articole din care „radiază o profundă dragoste creștină, o lumină a harului divin", situându-se în acțiunea sistematică a vremii de reîmprospătare a vieții monahale, de reînviere a vechilor tradiții de cărturărie în mănăstiri, alături de Visarion Puiu, Gurie Grosu, Gala Galaction, Antonie Harghel. Problematica acestora este grăitoare: secularizarea/„a doua secularizare" (prin aplicarea *Decretului nr. 1 036*, din 11 martie 1920) în eparhiile din Basarabia, înființarea seminarelor monahale, pentru a lichida lipsa de cultură generală a călugărilor și pentru pregăti[illegible]n cele 20 de

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

comunități monahale din eparhia Chișinăului, cu peste 2 000 de viețuitori, „nu mai poate sluji Bisericii lui Hristos fără pregătire culturală"; Biserica trebuie să-și arate „conștiința și spiritul de jertfă printr-un monahism mai mult activ decât contemplativ"), catehizarea și evanghelizarea publică, importanța pelerinajelor și procesiunilor, ca mijloc misionar, cu predici și conferințe în cât mai multe parohii. Dintre aceste articole: *Zosima și Alioșa din „Frații Karamazov"* (1922); *Câteva chestiuni referitoare la starea de acum a monahismului* (1924); *Intelectualii nu aleg viața monahală* (1925); *Mănăstirile din Basarabia și cultura religioasă* (1926); *Cauza ostilității unor mănăstiri contra noului calendar* (1926); *Cultura pietății* (1926: „Cu preoții care sunt în lume nu poți birui lumea", scrie călugărul Iraclie aici, îngrijorat de tendința preoțimii de a fi ca lumea, nu străduindu-se să smulgă lumea din ale ei. „Să ne scuturăm din când în când de cele trecătoare și să fâffâim cu tot sufletul în meleagurile veșniciei, în tovărășia sfinților și îngerilor. [...] Acolo unde preotul nu aduce cultura pietății, se instalează fanatismul ori sectarul", scrie părintele Iraclie în acest articol); *Cum va fi privit seminarul monahal* (1927); *Catehizarea și evanghelizarea publică* (1934); *Directori de conștiință* (1934); *Sămănătură spirituală de toamnă* (1934); *Preoți bătrâni model de activitate* (1934); *Patriarhia Ierusalimului față de chestiunea stilului* (1934); *Un experiment duhovnicesc* (1935); *Paisie Velicicovschi față de rascolnicie* (1935); *Tragedia românismului din Athos* (1940); *Învierea lui Hristos e liniștea noastră* (1940).

Împreună cu misionarii mireni Alexandru Scvoznicov și Alexandru Bocăneț, traduce materiale scrise de teologii ruși din exil și din presa occidentală. Călugărul Iraclie publică traducerea românească la *Rugul ce ardea și nu se mistuia*, schiță de comentariu, pe bază dogmatică, a unor însușiri de venerație a Maicii Domnului în Ortodoxie a lui S. Bulgakov, *Demnitatea creștinismului și nevrednicia creștinilor*, de N. Berdeaev, *Explicarea Evangheliilor*, de B. Gladkov.

Sub egida Editurii „Tiparul Moldovenesc" din Chișinău, îi apare volumul *Mozaic literar*, Editura Mănăstirei Gârbovăț, [1934], o culegere de articole publicate în periodice. La sfârșitul acestei cărți, se publică o listă cu „lucrări originale de același autor și traduceri". Printre cele 13 titluri, mai apar câteva nemenționate mai sus: *Sub smochinii din Vitania, Hrană sufletească, Sf. icoană a Maicii Domnului de la Gârbovăț, Psaltire prescurtată* și *Foi misionare și iconițe cu Maica Domnului*, fără precizarea anului de apariție (p. 188). Câteva din cele 49 de articole reunite aici, prin informații, privesc Bucovina: *Trecând peste câmpiile Basarabiei*, p. 31–36; *Domnul Graf și școala primară*, evocare a contelui Bellegarde, prefect al Câmpulungului în perioada 1902–1908, p. 36–37; *„Tiuralesa" sau Iordanul în munți*, p. 37–39; *Prin munții Bucovinei*, p. 181–183. Valoroase sunt și cele câteva reproduceri: *Port din com. Pojorâta (Bucovina)* (p. 33), *Vedere din com. Pojorâta* (p. 35) și *Munții Rarăul și Giumalăul* (p. 38).

Tipografia Uniunii Clerului Ortodox din Basarabia îi imprimă cartea *Mărgăritare sau Evangheliile săptămânilor și explicarea lor populară* (1935). La

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

tipografia Mănăstirii Gârbovăț îi apar volumele: *Miezul Ortodoxiei* (1935); *Biserica și Împărăția lui Dumnezeu* (în colaborare cu ieromonahul Vasile, 1935); *În călătorie la Ierusalim* (1935); *Oglindiri pastorale* (1935); *Iisus printre noi* (1944).

După al Doilea Război Mondial, protosinghelul Iraclie este persecutat de regimul sovietic de ocupație, fiind condamnat la opt ani de muncă în lagăr (1945–1953). Se reîntoarce în Basarabia „tot atât de smerit și harnic propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu". Acum este casier al Mănăstirii Țigănești (1953–1959) și ghid la Mănăstirea Noul Neamț (1959–1962). După desființarea acestora, protosinghelul Iraclie se mută cu traiul la Ion-Nichita Șencenco, fiul său duhovnicesc, din satul Chițcani. Aici, în apropierea fostei Mănăstiri Noul Neamț, trece la Domnul, la 16 august 1964. În Arhiva Națională din Chișinău se păstrează necrologul întocmit în limba rusă de părintele Varlaam Chiriță, din care înțelegem că autoritățile sovietice „nu-l agreaseră pe directorul de suflete și de conștiință al basarabenilor": „În ziua Schimbării la Față a Domnului, un grup de ucenici ai părintelui Ieraclie au săvârșit ritualul prohodului călugăresc într-o chilie strâmtă, întrucât preotul paroh, de frica autorităților, n-a riscat să scoată sicriul în curte. Credincioșii veniți din orașele și satele învecinate (Tiraspol, Bender) ascultau, încordați și înlăcrimați, cântările care răzbăteau din chilie. Apoi l-au văzut, ca viu, în veșminte de un alb imaculat, cu crucea și mătăniile în mâini, cu fața ascunsă în umbra unui zâmbet abia schițat".

Părintele Iraclie „s-a străduit toată viața să sădească între oameni cultura pietății prin uneltele lucrului duhovnicesc. El singur a fost o unealtă prețioasă de muncă bisericească vie și roditoare în mijlocul poporului. [...] Scrisul călugărului Iraclie este laconic, plin de naturalețe și simplitate. Nu este numai o consecință a originii sale țărănești. Stilul lui reflectă curăția și simplitatea inimii, smerenia, care vin din disciplina sufletului și har dumnezeiesc" (Conf. *Călugări cărturari din Basarabia. Ieraclie Flocea*, fără editură și loc de apariție, 2000. Broșura, nesemnată, întocmită în Basarabia, cuprinde date și informații valoroase, unele provenind din Arhiva Națională din Chișinău, grupate în capitolele: *Călugări cărturari din Basarabia*, p. 1–9; *Publicistica bisericească*, p. 9–16; *Metodele de catehizare publică*, p. 17–23; *Traducător*, p. 23–25; *Note*, p. 26–28.

Un alt monah bucovinean, pe care nu-l găsim în acest lexicon, este Bartolomeu Forea (Flocea). Născut, la 11 iulie 1933, în comuna Stulpicani, în familia lui Mihai, zis Pârlac, și a Eudochiei (Dochiței) Flocea, încreștinat cu numele Vasile. La vârsta de 20 de ani își îndreaptă pașii spre Mănăstirea Brădicești, județul Iași, ucenicind în vremuri grele, când „monahii erau scoși din mănăstiri și obligați să se întoarcă în lume". Aici este tuns în monahism, cu numele Bartolomeu, și hirotonit diacon. Îndepărtat din viața monahală prin *Decretul 410*, din 1959. Tânărul monah Bartolomeu „se ascunde într-o căsuță făcută la repezeală la o margine a pământului părintesc de la Stulpicani". Nu este primit la slujbele din biserica satului [illegible] îi considerase

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

apropiaţi. „Părintele Bartolomeu – scrie arhim. Timotei Aioanei – şi-a ţinut rânduiala de monah în satul natal vreme de cinci ani, singura mângâiere fiindu-i spovedania sub epitrahilul cuviosului şi bunului părinte ieroschimonah Paisie Olaru, care-l îndemna să aibă răbdare până când prigoana va trece".

După reînchinoviere, este ucenic în pictură al arhimandritului Vartolomeu Dolhan. Împreună cu arhimandritul Sofian Boghiu (1912–2002) pictează în Siria o catedrală ortodoxă. Reîntors în ţară, pictează alături de mari pictori: Iosif Keber (1897–1989), Constantin Călinescu (1907–1985) şi Nicolae Stoica (1903–1988). „Scriitorul de icoane" Bartolomeu Florea lucrează pictura bisericilor din Stulpicani, Tocileni (Botoşani), Agapia Veche, Agapia Nouă (Biserica „Sfântul Ioan Bogoslovul"), Râşca, Humuleştii Noi, Nemţişor, Icoana, Vovidenia, Mănăstirea Neamţ şi Sihăstria (cele două biserici mari de aici, trapeza, gangul de la intrare şi clopotniţa). Pentru părintele Bartolomeu Florea „pictura murală înseamnă continuarea unei tradiţii seculare în ceea ce priveşte tehnica *fresco*, dar şi realizarea unor mari icoane în mozaic", la Neamţ şi Sihăstria. Este autorul icoanelor oficiale, pictate, în mod special, pentru canonizarea unor sfinţi moldoveni, în 1992: Sfântul Ioan Iacob, Cuvioasa Teodora de la Sihla, Binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt. Patriarhia Română şi Mitropolia Moldovei şi Bucovinei tipăresc felicitări şi icoane cu reproduceri după creaţii ale arhimandritului iconograf Bartolomeu Florea.

Monahul bucovinean Bartolomeu Florea a creat la Sihăstria o adevărată şcoală de pictură, la care s-au format pictori iscusiţi: „Toate aceste realizări s-au adunat în ani de răbdare, de trudă, de talent, de dăruire, de ascultare. Părintele Bartolomeu a devenit în acest răstimp un pictor apreciat, un exemplu de muncă şi perseverenţă, un monah ordonat, muncitor şi demn", care „adaugă mereu un plus de strălucire chinoviei din care face parte" (vezi Timotei Aioanei, *Arhimandritul Bartolomeu Florea – 70 de ani*, în „Candela Moldovei", Iaşi, anul XII, nr. 7–8, 2003, p. 36–37; Arhim. Timotei Aioanei, *Portrete în cuvinte*, Tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Iaşi, Editura Trinitas, 2007, p. 200–203). La 13 octombrie 1991, primeşte taina preoţiei, fiind hirotesit arhimandrit şi răsplătit cu Crucea Patriarhală, cu ocazia sfinţirii bisericii din Victoria, judeţul Botoşani. Face călătorii de documentare în Grecia şi la Sfântul Munte, fiind interesat de icoanele pictate de Teofan Cretanul, Emanuel Panselinos şi Dionisie din Furna (vezi şi *Bartolomeu Florea – Pictorul Sihăstriei*, în „Lumea monahilor", anul III, nr. 9, 27 septembrie 2009, interviu postat pe Internet la 9 octombrie 2009).

Iată şi câteva nume de preoţi de mir, omise, din păcate, de autorul lexiconului de la Suceava.

Preotul iconom stavrofor Victor Bobu. Născut în 15 iulie 1913, în satul Bălineşti, comuna Grămeşti, judeţul Dorohoi. Este al doilea din cei trei copii ai lui Gheorghe Bobu, şeful postului de jandarmi din comuna Grămeşti, originar din Lunca-Hapăi, comuna Vârful Câmpului, şi al Elenei, fiica lui Alexandru Dărăbăneanu, fiu de preot din ţinutul Herţa, notar o vreme al comunei Zamostea, cântăreţ bisericesc şi în[illegible]

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

Face studii secundare la Liceul de Stat din Siret (1926–1933), pe care le continuă la Facultatea de Teologie a Universității „Carol al II-lea" din Cernăuți (1934–1938). Aici activează în cadrul Societății Academice Studențești „Dacia". La 25 iunie 1938, sub președinția profesorului Valerian Șesan, își susține cu „Distincție" licența în teologie, având teza *Francmasoneria* și depune jurământul de credință față de Biserica Ortodoxă Română și învățătura christică. Hirotonit în diacon (29 septembrie 1939, Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din Grămești) și preot (10 noiembrie 1940, Catedrala Mitropolitană din Iași), Victor Bobu este pe rând preot la Grămești (1940–1941), Tacu-Rudești (1941–1942), Nicani-Zamostea (1942–1946), Bălinești (1946–1959), Mănăstioara și Bănceşti (1963–1968), Bălinești (1969–1996). În perioadele 1940–1947 și 1990–1996, predă religia la școlile din satele Nicani, Ciomârtan și Bălinești.

În martie 1949, preotul Victor Bobu este arestat, dus din post în post de Miliție și anchetat timp de trei săptămâni în Penitenciarul Dorohoi, împreună cu un lot de 40 de persoane din satele Badragi, Bălinești, Grămești, Tacu și Verbia, cei mai mulți dintre aceștia fiind țărani, sub învinuirea de „reacționar". În 1956, este anchetat la raionul Siret și regiunea Suceava, pentru „încercarea de a răscula oamenii împotriva partidului" și opunere la colectivizare. În 1959, nu participă la festivitatea de inaugurare a Gospodăriei Agricole Colective Bălinești. În noaptea de 2/3 decembrie 1959, preotul Victor Bobu este arestat, anchetat la Securitatea din Siret și Suceava, timp de șase luni, judecat și condamnat – de Înălțarea Domnului! – de către Tribunalul Militar Iași, prin sentința nr. 318/1960 și de Tribunalul Militar de Regiune Militară București, prin Decizia nr. 1204 din 12 iulie 1960, la 8 ani de închisoare corecțională, 5 ani interdicție corecțională cu suspendarea exercițiului drepturilor civile și confiscarea totală a averii personale, pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale". Pentru „împiedicarea colectivizării în parohia sa, prin acceptarea unei donații pentru parohie, a unui conac boieresc, în vederea construirii unei biserici" în satul Ciomârtan, preotul Victor Bobu cunoaște privațiunile detenției la Suceava, Botoșani, Jilava și Aiud.

Despre anii de recluziune petrecuți în închisorile comuniste, preotul Victor Bobu scrie pagini impresionante în *Memoriile unui deținut politic*, oferind posterității mărturii valoroase. Câteva episoade se disting prin motivul epifaniei, întâlnit frecvent în literatura memorialistică a spațiului concentraționar din România. Imaginea lui Iisus Hristos îl însoțește pe preotul Victor Bobu pretutindeni în închisorile prin care trece: „Permanent îl vedeam pe Iisus într-o mantie albă, ducându-și crucea în spate" (*Memoriile unui deținut politic*, p. 124–125, 132–133, 134–135). În spațiul traumatizant al detenției, cunoaște, de-a lungul celor trei ani și 45 de zile, preoți ortodocși și catolici, învățători, profesori, revizori școlari, avocați, procurori, ofițeri din vechea armată regală, prefecți, medici, ingineri, studenți, contabili, administratori de moșii, muncitori, negustori provenind din toate provinciile locuite de români. În închisorile de tranzit Suceava (șase luni), Botoșani (șase luni) și J[illegible]imește ajutorul

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

semenilor şi le oferă, la rândul său, ajutor, predică atunci când o poate face (Aiud, 6 decembrie 1960, *Despre viaţa şi minunile Sf. Nicolae*). Bolnav de icter, suferind de reumatism şi TBC ganglionar, la Aiud cunoaşte aceleaşi privaţiuni. I se refuză tratamentul medical, este izolat, trece prin „camera neagră", ca formă de pedeapsă corecţională, face greva foamei şi cunoaşte închisoarea şi sub aspectul ei de „universitate cu gratii" („Mulţumesc lui Dumnezeu pentru darul pe care mi l-a dat, căci n-am precupeţit timpul sau odihna mea, ci am propovăduit în toate celulele pe unde am trecut, aducând mângâiere fraţilor mei de suferinţă, deşi acest lucru era interzis").

Trăind într-o modestie distinsă, într-o parohie săracă în resurse, dar curată şi îmbogăţită prin puterea credinţei noastre dreptmăritoare, preotul iconom stavrofor Victor Bobu construieşte pentru urmaşii săi întru păstorire Casa Parohială din Bălineşti (septembrie 1979 – 9 mai 1982), clădire impozantă, cu etaj, zidită din cărămidă, în cadrul căreia întemeiază un muzeu, unic pe Valea Siretului Superior, reunind obiecte de preţ adunate de-a lungul vremii. Împreună cu enoriaşii săi, renovează bisericile din Bănceşti, Tacu-Grămeşti şi Bălineşti. Construieşte capele în satele Corpaci-Zamostea şi Bălineşti, pictează biserica din Tacu-Grămeşti. Este ctitorul Bisericii „Naşterea Maicii Domnului" din Ciomârtan-Zamostea, construită din piatră cu mari jertfe în perioada 1992–1995, pictată în interior şi sfinţită, în 21 noiembrie 1995, de prăznuirea Intrării Maicii Domnului în Biserică, de către un sobor de preoţi în frunte cu P. S. Gherasim Putneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor. În repetate rânduri, în perioada 1947–1987, reface acoperişul Bisericii „Sfântul Nicolae" din Bălineşti, construieşte gardul împrejmuitor, după vechiul model mănăstiresc, şi stranele din lemn masiv de stejar.

Timp de peste patru decenii, preotul Victor Bobu slujeşte la Bălineşti cu pioşenie şi devotament la altarul Bisericii „Sfântul Nicolae", ctitorie a logofătului Ioan Tăutul şi a epocii de glorie a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, monument de arhitectură şi artă medievală unic în Europa Centrală şi de Răsărit, străduindu-se să-i conserve valorile şi să-l promoveze în circuitul turistic naţional şi european, atât cât i-a stat în putinţă, într-o vreme a nepăsării generalizate, de confiscare a istoriei naţionale şi de marginalizare a Bălineştilor (pentru acestea, între altele, vezi articolul: Pr. Victor Bobu, *Biserica din Bălineşti*, în „Mitropolia Moldovei şi Sucevei", Iaşi, anul XXXV, nr. 5–6, mai – iunie 1959, p. 328–331).

Urmând exemplul preoţilor cărturari din veacurile trecute, trăind „subt vremi", preotul iconom stavrofor Victor Bobu îşi află în scrisul care „întemeiază şi desăvârşeşte" o plăcută şi folositoare „zăbavă". Scrierile sale au, majoritatea, în primul rând, o valoare documentară, acoperind cronologic peste o jumătate de veac zbuciumat: *Monografia Parohiei Bălineşti, judeţul Dorohoi*, 1938 (manuscris dactilografiat); *Monografia comunei Grămeşti*, 1999 (manuscris dactilografiat); *1989 – Pelerinaj la Locurile Sfinte*, Rădăuţi, Editura Hard, 2000 (singura lucrare tipărită); *Memoriile unui deţinut politic*, 2000 (manuscris dactilografiat); *Predici*, 1938–1996 (lu

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

Preotul iconom stavrofor Victor Bobu, „muşchetarul de la Bălineşti", „părinte al lucrului bine făcut", se stinge din viaţă la 24 august 2000, în satul său natal, pe care l-a iubit într-un fel singular, l-a păstorit aproape o jumătate de veac, ca „slugă bună şi credincioasă", şi cu istoria căruia şi-a identificat întreaga viaţă. Pentru activitatea sa pastorală şi creatoare, târziu, este răsplătit cu titlul de Cetăţean de Onoare al comunelor Zamostea (25 martie 1999), Grămeşti (25 martie 2000) şi, post-mortem, al oraşului Siret (13 septembrie 2001).

Averchie Macovei. Născut în 1856. Studii superioare la Facultatea de Teologie a Universităţii Francisco-Josefine din Cernăuţi (1879–1883). Hirotonit preot în 1883. Cooperator şi administrator parohial la Biserica „Sfântul Dumitru" din Suceava (1883–1884), la Biserica „Sfântul Nicolae" din Suceava şi la Lisaura, preot la Broscăuţii Vechi (din 1898), la Bănceşti şi St. Onoufri (Mănăstioara-Siret), începând din 1903.

Activitate obştească şi cultural-literară, într-o perioadă de redeşteptare naţională a românilor din Bucovina. Vistiernic în Cabinetul de lectură „Aurora" din Broscăuţii Vechi, începând cu anul înfiinţării acestuia (1898). Colaborator la revista „Familia", de la Oradea Mare, „foaie beletristică şi socială", editată de Iosif Vulcan, în paginile căreia publică proză scurtă. Aici apar, printre altele: schiţa *Ionică Grui* (XX, 1884, p. 110–166) şi *Fantoma păcii eterne în desvoltarea sa istorică*, „schiţă istorico-culturală" (XXV, nr. 34, 1889, p. 402–403).

În „Revista politică", de la Suceava (1886–1891), „organ comun al totalităţii românilor bucovineni", publică schiţe şi nuvele. Colaborator la „Calendariul... Societatea «Academia ortodoxă pentru literatură, retorică şi musică bisericească în Seminariul archidiecesan din Cernăuţi»", care îi publică scrierea *Doi fraţi*, „episod istoric" din luptele Regimentului 41 Infanterie „Arhiducele Eugen", purtate în Bosnia, în 1878, episod reconstituit după „un martor ocular" (1888, p. 102–106).

Nu ştim, din păcate, anul morţii sale.

Vichentie Simigano[v]schi vede lumina zilei în 1863 în localitatea Boian. Face studii superioare la Facultatea de Teologie de la Universitatea Francisco-Josefină din Cernăuţi (1887–1891). Hirotonit preot în 1891, slujeşte la bisericile ortodoxe din Tereblecea Veche (1899–1904), Ilişeşti (1905–1918?) şi Udeşti (1918–1936).

La Tereblecea Veche, este iniţiatorul proiectului de înfiinţare a Băncii populare cu garanţie nemărginită, „însoţire de păstrare şi credit" ce urmărea consolidarea stării economice a satului, eveniment care are loc la 1 noiembrie 1900, el fiind cel dintâi director al acesteia. Ca peste tot în Bucovina, şi aici preotul îndrumă activitatea Cabinetului de lectură „Luminătorul", înfiinţat în 1898, şi susţine necesitatea înfiinţării unei „pompierii" locale (societăţi arcăşeşti), idee care, din păcate, va prinde viaţă mult mai târziu, prin înfiinţarea Societăţii arcăşeşti „Tudor Vladimirescu" (1925).

Preot cu o cultură temeinică, bun cunoscător al gândirii filosofice germane, cu preferinţă p[illegible] *sofia religiunii*

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

sau împăcarea credinţei cu ştiinţa. Colaborează la diverse publicaţii ale vremii cu versuri şi istorioare moralizatoare, destinate atât tinereilor, cât şi celor mai în vârstă. Postum: *Legenda „Popa Andrei" privită în lumina criticii reale şi a celei istorice*, în volumul Dionisie Udişteanu, *Udeştii de pe Suceavă. Cercetare monografică*, Ediţie îngrijită de Mircea Motrici, Suceava, Editura Muşatinii, 2006, p. 238–245.

„Calendariul pe anul bisect 1888. Redigeat de Societatea «Academia ortodoxă pentru literatură, retorică şi musică bisericească în Seminariul archidiecesan din Cernăuţi»" îi publică poezia *Earna trece...*, elaborată „în formă poporală" (p. 133). Acelaşi calendar, în tomul pe anul ordinar 1891, îi publică *Ţiganul şi bostanul*, snoavă în versuri, p. 121–122. „Călindariul poporului bucovinean pe anul bisect 1908". Redigeat şi edat de Eugen Neşciuc, îi publică poezia ocazională *Memoriei doctorului Vasile Găină*, p. 67, creaţie învederând un iscusit versificator, preocupat să cultive o exprimare aleasă în limba română.

Preotul Vichentie Simigano[v]schi se retrage la pensie în 1939, de la Parohia Udeşti. Probabil că în acelaşi an trece la Domnul.

Constantin Urechie vede lumina zilei la 6 noiembrie 1879, în localitatea Bălăceana, din districtul Suceava. Face studii la Gimnaziul Greco-Oriental din Suceava şi la Facultatea de Teologie a Universităţii Francisco-Josefine din Cernăuţi, fiind hirotonit preot în 1905. După această dată, timp de şase luni, este expozit parohial în Clit-Arbore (1905), unde contribuie la înfiinţarea unei clase româneşti la şcoala poporală de aici. Preot cooperator în Volovăţ (1906–1912), preot cooperator în Frătăuţii Noi (8 noiembrie 1912–1925), apoi preot paroh tot aici (10 februarie 1925–1931). Membru activ în Societatea „Academia ortodoxă pentru literatură, retorică şi musică bisericească în Seminariul archidiecesan din Cernăuţi", în cadrul căreia se remarcă prin „erudiţiunea sa şi dibăcie remarcabilă în sortarea unui vast material", ca în cazul prelegerii *Influinţa creştinismului asupra vieţii omeneşti*, susţinute în cadrul programului „seratei literar-declamatoric-musicale" organizate la Rădăuţi, în 20 ianuarie 1903. La Frătăuţii Noi este preşedintele Societăţii „Ocrotirea orfanilor de război", îndrumător al Cabinetului de lectură „Redeşteptarea cultural-naţională", înfiinţat înainte de război, şi animator cultural.

Colaborează la mai multe periodice teologice ale vremii: „Viitorul", „Păstorul", „Candela", „Biserica ortodoxă română", unde semnează articole diverse: predici, pareneze ocazionale, dări de seamă, rapoarte. Unele dintre aceste articole sunt de interes pentru cercetarea istoriei locale: *Pareneză cu ocasia vizitaţiei canonice în Volovăţ* („Candela", anul XXXI, nr. 30, 1911, p. 216–222); *Pareneză funebră rostită în Biserica din Horodnicul de Jos, în 30 nov. 1923, la înmormântarea exarhului şi parohului Ilie Berlineanu* („Candela", seria a II-a, nr. 2, 1924, p. 69–70). Colaborator la „Deşteptarea", „Patria", „Gazeta Bucovinei", „Foaia poporului", „Neamul românesc", „Junimea literară", unde publică articole politice (precum *Primejdia rutenizării bisericei ortodoxe românești din Bucovina*, în „Neamul

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)

românesc", nr. 24–25, 1912), poveşti, legende, „poesii poporale". Constantin Urechie este unul dintre modeştii culegători de folclor din Bucovina de la începutul secolului al XX-lea, trecut pe nedrept sub tăcere astăzi. Câteva lucrări, rămase în manuscris până în 2011, sunt, de asemenea, de interes: *Monografia comunei Frătăuţii Noi, Cronica Bucovinei de la 1910 la 1919.*

La Cernăuţi, „Călindariul poporului bucovinean pe anul ordinar 1910". Redigeat şi edat de Eugen Neşciuc publică în partea sa literară *Cântece poporale*, culese de Constantin Urechie din Volovăţ, p. 76–79. În tomul din acest an este inclusă şi legenda *De ce-i bradul pururea verde*, p. 82–83, semnată C. Urechie. Acelaşi calendar publică în tomul său din 1912 *Capcânii*, „legendă creştină", p. 74–76.

Preotul Constantin Urechie se stinge din viaţă la 21 octombrie 1927 în Cernăuţi.

Lucrarea *Ctitori de cultură şi spiritualitate ortodoxă. Arhierei, preoţi şi monahi cărturari din ţinuturile Sucevei.* Lexicon, un folositor instrument de lucru, ce valorifică, între altele, lucrarea lui Petru Froicu şi Eugen Dimitriu *Teologia în Bucovina*, elaborată înainte de 1989 şi păstrată în manuscris la Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava, nu apare sub egida Editurii Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, cum ne-am fi aşteptat. Nu ştim cum circulă în „ţinuturile Sucevei", dar ne-am bucura dacă ar ajunge în toate parohiile ortodoxe din Bucovina istorică, în bibliotecile publice (municipale, orăşeneşti şi comunale) şi şcolare (măcar liceale) de aici, precum şi în cât mai multe case de enoriaşi (prin achiziţie de pe piaţa liberă), pentru a contribui la împlinirea unuia dintre rosturile sale: consolidarea conştiinţei noastre identitare (confesional-naţionale), într-o perioadă dificilă, de mari rătăciri, a istoriei contemporane.

BDD-A32910 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:41 UTC)